

dapestet, de más célpontokat is rendszeres légitámadások érték, s a bombázások okozta romok eltakarításához gyakran vették igénybe a zsidók munkáját.¹⁹¹

A munkaerőhiány egyre égetőbbé vált, s a kormány nem tehetett egyebet, most már nőket is behívott munkaszolgálatra. 1943-ban a női munkaszolgálatosok a női munkaszolgálat országos felügyelőjének irányítása alatt álltak.¹⁹² Amikor 1944-ben átszervezték a munkaszolgálati rendszert (lásd az Első függelékét), a többi munkaszolgálatossal egyetemben a nőket is a Honvédelmi Munkaszervezet felügyelete alá helyezték.

Az 1944. évi toborzás során elsősorban a 18–30 éveseket hívták be a nők közül, azokat, akik zsidó cégeknél dolgoztak.¹⁹³ Amikor csökkent a deportálási veszély Budapesten, a honvédelmi minisztérium alkalmasnak találta a pillanatot, hogy újrászabályozza azoknak a munkaszolgálatos-századoknak a helyzetét, amelyek a különböző minisztériumok felügyelete alatt működő cégeknél, vállalatoknál dolgoztak.¹⁹⁴

Az SS és magyar szekértolói 1944. október 11-én 194 munkaszolgálatost öltek meg a kiskunhalasi vasútállomáson. Valamennyien a 101/322. sz. munkásszázadhoz tartoztak. Szerelvényük mellett egy másik állt, amely egy SS-alakulatot szállított. A vérengzés akkor következett be, amikor rajtakapták a munkaszolgálatosokat, hogy megosztják szűkös élelemadagjukat egy másik vonat menekülteivel. Az állomás nyilas érzelmű vasutasai is segédkezett nyújtottak az SS-eknek. Itt gyilkolták meg Örkényi Strasser Istvánt, a neves szobrászt. Két nappal később 62 munkaszolgálatost és politikai foglyot lőttek agyon Debrecenben.¹⁹⁵ Október 16-án, Horthy kiugrási kísérletének másnapján az SS 216 munkaszolgálatost ölt meg Pusztavámon. Megásatták velük saját tömegsírjukat, és belegépuskálták őket.¹⁹⁶

A zsidók helyzete valamelyest javult augusztusban és szeptemberben, amikor Sztójajt Lakatos Géza vezérezredes, az első magyar hadsereg korábbi főparancsnoka váltotta fel a miniszterelnöki székben. A megfogyatkozott zsidóság vezetői, köztük a cionistákat irányító Komoly Ottó, számítottak rá, hogy a németek újabb rohamot indítanak majd a budapesti zsidók „kitelepitésére”, s néhány magyar hivatalos személlyel közösen tervet dolgoztak ki, hogy azokat a zsidókat, akik még megmaradtak, telepítsék vidékre, külön munkatáborokba. A tervről tájékoztattak olyan személyeket is, akik a magyarországi ellenzékhez tartoztak, így Bereczky Albert lelkészt a református egyház részéről.¹⁹⁷ Az egészből azonban nem lett semmi, a felgyorsult események túlfutottak rajta. Ősz elején már Horthy kormányzó is belátta, hogy a harc reménytelen, és elhatározta, hogy kilépteti Magyarországot a háborúból. Október 15-i, rosszul előké-